Rapport

Kader inzet Rijksmiddelen

Gemeente Enschede
23-09-2021

Inhoudsopgave

Inleiding ... 3
Achtergrond ... 3
Inzet nieuwe middelen ... 4
Leeswijzer ... 4
Onderzoeksmethode ... 4
1: Inventarisatie ... 6
Effecten Covid-19 op het culturele veld in Enschede ... 6
Analysemodel ... 7
Culturele instellingen ... 8
Zzp'ers en individuele makers ... 9
Amateurkunstenverenigingen ... 10
2: Ontwikkelingen in en om Enschede ... 12
Leren ... 12
Produceren ... 14
Presenteren ... 15
Interesseren ... 16
Conclusie ... 17
3: Evaluatie van de regelingen ... 18
Wendbaar en Weerbaar kleinschalig ... 18
Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld? ... 18
Communicatie ... 19
Pitch-event ... 19
Aanvraagproces ... 20
Ondersteuning door aanjagers ... 20
Verbeterpunten ... 20
Wendbaar en Weerbaar eenjarig en grootschalig ... 21
Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld? ... 21
Communicatie ... 21
Adviescommissie ... 21
Aanvraagproces ... 22
Verbeterpunten ... 22
Acute Noodsteun voor Amateurkunsten ... 22
Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld? ... 22
Communicatie ... 23
Ondersteuning van cultuurcoach ... 23

Verbeterpunten 23
Acute Nood voor gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde instellingen 23
Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld? 23
Verbeterpunten 24
Ervaringen team Cultuur, Evenementen en Citymarketing 24
Conclusie 25
4: Landelijke ontwikkelingen 26
Landelijke regelingen 26
Regelingen andere overheden en fondsen 26
Directe financiering 26
Presentatieplekken 27
Delen van informatie 27
Creëren van werkomgeving 28
Conclusies 29
Bronnen 32
Bijlage 1 33
Enquête evaluatie Wendbaar en Weerbaar, Acute noodsteun en Amateurkunstenregeling 33
Bijlage 2 38
Gesprekslijn individuele gesprekken 38
Bijlage 3 39
Overzicht liquiditeit en stand van algemene reserve grote subsidie-instellingen 39
Bijlage 4 40
Landelijke regelingen Covid-19 40
Bijlage 5 41
Steunmaatregelen andere overheden en fondsen 41
Bijlage 6 42
Verdeling van de Rijksmiddelen Wendbaar en Weerbaar per sector 42

Inleiding

Achtergrond
In 2020 en 2021 heeft de gemeente Enschede in totaal ruim drie miljoen euro ontvangen vanuit het Rijk om de negatieve effecten van Covid-19 op de lokale infrastructuur te compenseren. Om te bepalen hoe die middelen in moesten worden gezet, zijn verschillende inventarisaties en analyses gedaan. Dit heeft geleid tot een voorstel voor het inzetten van deze middelen. De raad heeft hier in februari 2021 een besluit over genomen. De middelen zijn ingezet voor:

1. ***Een bijdrage voor de realisatie van het Muziekkwartier als Huiskamer van de stad***
   Op 21 juni 2021 heeft het college een besluit genomen over de realisatie van de Huiskamer van de stad. De verwachte oplevering is in 2023.
2. ***Een bijdrage voor een regionaal fonds***
   Met de Provincie Overijssel zijn afspraken gemaakt voor het gezamenlijk investeren in het versterken van het professionele maakklimaat in Twente. Hiervoor wordt samen met de veertien gemeenten van Regio Twente, Provincie, het culturele veld en kwartiermaker Karlijn Hemmer het initiatief Cross-TIC voorgedragen.
3. ***De tijdelijke regeling Ondersteuning culturele sector negatieve gevolgen Covid-19***
   Een belangrijk onderdeel van het inzetten van deze middelen is de tijdelijke regeling Ondersteuning culturele sector negatieve gevolgen Covid-19 2021 vastgesteld. De regeling bestaat uit zes onderdelen:
   - Acute nood gesubsidieerde instellingen
   - Acute nood ongesubsidieerde instellingen
   - Acute nood Amateurverenigingen
   - Wendbaar en Weerbaar kleinschalig
   - Wendbaar en Weerbaar eenjarig
   - Wendbaar en Weerbaar meerjarig

De tijdelijke regeling Ondersteuning culturele sector negatieve gevolgen Covid-19 heeft de volgende doelen:

1. ***het opheffen van acute nood*** door de culturele instellingen te ondersteunen in het geval van een liquiditeitstekort;
2. ***het ondersteunen van amateurkunstverenigingen en het behoud van artistieke vakkrachten*** in de vorm van een bijdrage in de kosten voor de artistieke leiding;
3. het financieren van projecten gericht op het ***vergroten van de wendbaar- en weerbaarheid*** van culturele instellingen, amateurkunstverenigingen en zelfstandigen zonder personeel.

Het verstrekken van deze subsidies moet ertoe leiden dat de negatieve gevolgen van Covid-19 (gedeeltelijk) worden gecompenseerd en dat de culturele sector in de gemeente Enschede in de toekomst beter bestand zal zijn tegen maatschappelijke veranderingen die een negatieve invloed op de bedrijfsvoering kunnen hebben (wendbaarheid en weerbaarheid).

Inzet nieuwe middelen

Na het sluiten van de tijdvakken van Acute Nood en Wendbaar en Weerbaar blijkt dat niet alle middelen zijn besteed. Daarnaast worden er vanuit het Rijk nieuwe middelen voor cultuur in het gemeentefonds beschikbaar gesteld. Om te bepalen op welke wijze deze middelen effectief ingezet kunnen worden, wordt opnieuw een inventarisatie en analyse van het veld gedaan. Hiervoor zetten we in dit rapport een aantal stappen:

1. een inventarisatie van de effecten van Covid-19 op het culturele veld van Enschede;
2. het in beeld brengen van landelijke ontwikkelingen, regelingen en ervaringen om de lokale culturele infrastructuur te versterken;
3. het in beeld brengen van welke acties, projecten en ontwikkelingen de komende jaren in Enschede plaatsvinden;
4. evalueren van de regeling Ondersteuning culturele sector negatieve gevolgen Covid-19.

Op basis van de uitkomst van deze stappen kan een voorstel worden ontwikkeld voor het inzetten van de nieuwe middelen.

Leeswijzer

Dit rapport is opgedeeld in vijf hoofdstukken:

1. In het eerste hoofdstuk ***inventarisatie*** worden de effecten van Covid-19 op het culturele veld in Enschede kort zo goed mogelijk uiteengezet.
2. In het tweede hoofdstuk komen de ***ontwikkelingen in en om Enschede*** aan bod, waarin we onder andere kijken naar andere regelingen die op dit moment openstaan, net zijn gesloten of nog worden geopend.
3. Het derde hoofdstuk bestaat uit de ***evaluatie van de regelingen*** Wendbaar en Weerbaar, Acute noodsteun en de Amateurkunstenregeling.
4. In het vierde hoofdstuk ***landelijke ontwikkelingen*** beschrijven we regelingen van landelijke instanties en andere gemeenten die tot stand zijn gekomen om de negatieve gevolgen van Covid-19 te verhelpen en om de sector wendbaarder en weerbaarder te maken.
5. In het vijfde hoofdstuk bespreken we de ***conclusies***. Per hoofdstuk trekken we een aantal conclusies. In het vijfde hoofdstuk formuleren we op basis van de conclusies een voorstel voor wat noodzakelijk is om het culturele veld in Enschede op korte, middellange en lange termijn te versterken.

Onderzoeksmethode

Voor de inventarisatie en de evaluatie van de regelingen is een enquête uitgezonden en zijn gesprekken gehouden met verschillende personen uit het veld. In bijlage 1 vindt u de vragenlijst die verwerkt is in de enquête en in bijlage 2 vindt u de vragenlijst voor de gesprekken.

Enquête

De diverse regelingen zijn opengesteld voor amateurkunstverenigingen, instellingen, zzp'ers en makers. Elke partij hierbinnen die een aanvraag binnen Wendbaar en Weerbaar of Amateurkunst heeft ingediend – los van of deze wel of niet is gehonoreerd – heeft op 15 juli

een digitale enquête per mail ontvangen. De enquête werd vanaf dat moment t/m 10 augustus opengezet en op 6 augustus is hiervoor nog een reminder verstuurd. De enquête is uitgestuurd naar 93 mailadressen en geplaatst in de nieuwsbrief van de cultuurcoach. In totaal is de enquête ingevuld door 49 partijen, te weten: 29 door amateurkunstenverenigingen, 11 door culturele instellingen en 9 door zzp'ers /makers.

Individuele gesprekken

Naast de enquête is bewust persoonlijk contact gezocht met betrokkenen uit het culturele veld en de diverse regelingen. Vooraf is bij collega's binnen de gemeente Enschede geïnformeerd welke partijen interessant zouden zijn om te bevragen in deze gespreksronde. In verband met de zomervakantie bleken echter veel mensen niet bereikbaar of niet beschikbaar. Er heeft een gesprek plaatsgevonden met in totaal acht partijen, die via diverse regelingen en met diverse 'uitkomsten' betrokken zijn geweest. De partijen die we hebben gesproken, zijn: Drum- en Marchingband Enschede; Stichting Guido (Sickhouse); Stichting Villa de Bank; Bas Amro; B93; Kunst NonStop; Stichting Pronksnor; en Booster Festival.

Deze partijen zijn uitgenodigd via een Teams-overleg. De insteek was een open gesprek met hen te voeren en ons oor te luister te leggen, met als leidraad een aantal kernvragen. De gesprekken besloegen maximaal een half uur. Van elk gesprek is een schriftelijk samenvatting opgemaakt welke is nagestuurd, met het verzoek akkoord te geven op de inhoud (drie van de acht geadresseerden hebben per mail akkoord gegeven, de anderen hebben op dit verzoek niet gereageerd). Een aantal van deze partijen hebben naast dit gesprek ook aangegeven de enquête te hebben ingevuld.

1: Inventarisatie

Effecten Covid-19 op het culturele veld in Enschede

Om de effecten van Covid-19 op het culturele veld in Enschede te meten en te onderzoeken waar de hiaten liggen, hebben we een enquête uitgestuurd naar aanvragers van de regelingen Wendbaar en Weerbaar, Amateurkunsten en Acute Nood. Daarnaast hebben we individuele gesprekken gevoerd met culturele organisaties,[1] individuele makers, aanjagers Wendbaar en Weerbaar kleinschalig Rob Dieleman en Wiro Kuipers, en cultuurcoach Jacintha Blom.

Ook heeft er op 6 september een groepsbijeenkomst plaatsgevonden met twaalf partijen uit het veld.[2] Tijdens de bijeenkomst hebben de aanwezigen een Mentimeter ingevuld, waaruit twee woordwolken voortkwamen (afb. 1; afb. 2).



Afb. 1. Mentimeter: *Waar ik tegenaan liep de afgelopen coronaperiode*. Groepsbijeenkomst 6 september.

[1] Culturele organisaties, te weten: Drum- en Marchingband Enschede, Stichting Guido (Sickhouse), Stichting Villa de Bank, Bas Amro, B93, Kunst NonStop, St. Pronksnor, Booster Festival.
[2] Vertegenwoordigd in groepsbijeenkomst: Literair Festival Lutterzand; Wilmink Project Orkest; Alludens; Kaliber; Rijksmuseum Twenthe en Museumfabriek; Drum- en Marchinband Enschede; KunstNonStop; B93; Chris Egbers (singer-songwriter); Booster Festival; ArtEZ.

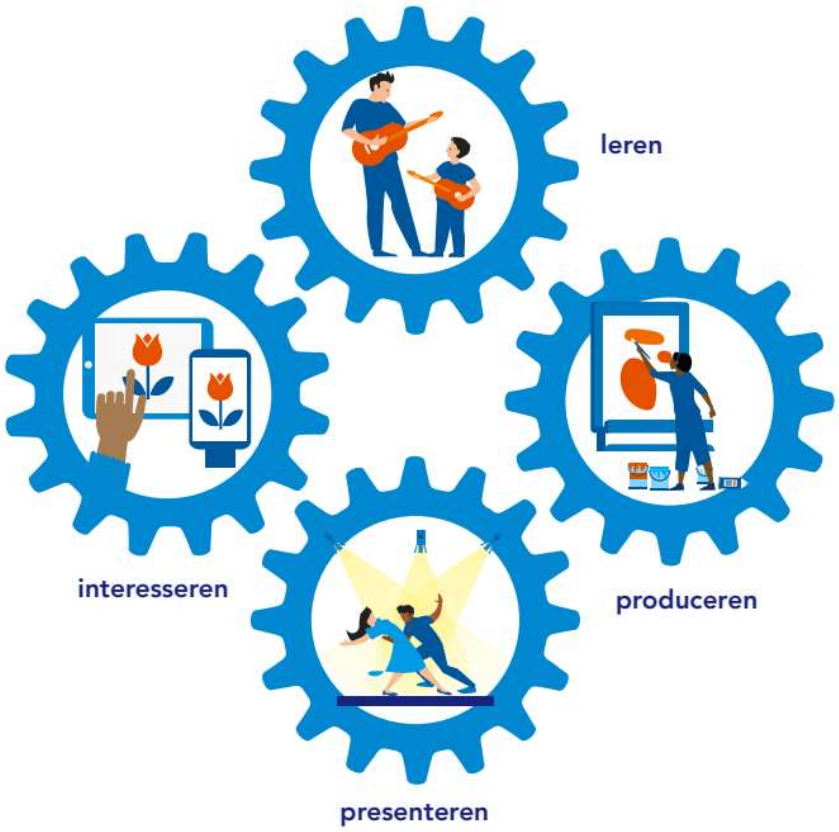


Afb. 2. Mentimeter: *De afgelopen coronaperiode bracht mij.* Groepsbijeenkomst 6 september.

Analysemodel

Om de verzamelde input goed te kunnen verwerken, maken we gebruik van het concept van de creatieve cyclus uit het onderzoek *Corona, cultuur en gemeenten* van Berenschot uit 2021 (zie afbeelding 1). De creatieve cyclus is een eenvoudig analysemodel dat snel duidelijk maakt waar de culturele sector van een gemeente sterk in staat en waar hiaten zijn. Op basis daarvan kan een gemeente bepalen welke instrumenten in moeten worden gezet om de cyclus te versterken. De manier waarop mensen deelnemen aan cultuur kent een aantal vaste stappen: het ***leren van vaardigheden*** (amateurkunsten, onderwijs, muziekscholen, kunstcentra), het ***produceren*** (werk- en oefenruimten), het ***presenteren*** (podia, festivals, galeries, bibliotheken, artotheken, musea, openbare ruimte), en het ***interesseren*** door een publiek (draagvlakvorming, marketing, sponsoring, mecenaat).[3] Hierdoor kan snel worden gezien in welke schakel hiaten vallen. Als het blijkt dat er in één of meerdere van de schakels in de keten aantasting is door Covid-19, dan kan erover nagedacht worden om met de nieuwe Rijksmiddelen meer aandacht te besteden aan die schakels. In dit hoofdstuk wordt voor culturele instellingen, individuele zzp'ers/makers, en amateurkunstenverenigingen in Enschede geschetst wat de effecten van Covid-19 zijn op het culturele veld in Enschede en in welke schakels eventuele hiaten liggen.

[3] Berenschot, *Corona, cultuur en gemeente. Informatiegids over gemeentelijke coronasteun aan de lokale culturele infrastructuur* (februari 2021) 8-9.



Afb. 1. De creatieve cyclus. Berenschot, *Corona, cultuur en gemeente*.

Culturele instellingen

In mei 2021 heeft de gemeente een analyse uitgevoerd op de ***liquiditeit*** van de zeven grote culturele instellingen in Enschede, zijnde: Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede, Museumfabriek, Bibliotheek, Kaliber, Concordia, Tetem en Metropool, te zien in bijlage 3. Alle instellingen maken verlies en alle instellingen op de Bibliotheek, Tetem en de Museumfabriek na verwachten verlies te maken in 2021 en 2022. De liquiditeit van alle instellingen is echter ruim voldoende, op de liquiditeit van de Museumfabriek en Tetem na. De liquiditeit van de Museumfabriek is negatief, maar dit is exclusief de verstrekte bijdrage van de gemeente vanuit de verordening Acute Nood. De liquiditeit van Tetem is krap, maar vooralsnog onder controle. De organisaties staan er in mei 2021 beter voor dan in oktober 2020. Acute noodsteun lijkt niet nodig te zijn bij de grote instellingen.

De schakel ‘leren’ is op sommige vlakken stil komen te liggen tijdens de lockdown. Dit komt omdat scholen lange periodes dicht waren en cultuureducatieprogramma’s vaak werden verschoven of afgezegd, blijkt uit de enquête en de groepsbijeenkomst. Veel cursussen en lessen van ***muziekscholen*** gingen online door, maar zij geven wel aan dat online lessen niet altijd ideaal zijn. Als de coronamaatregelen kunnen worden losgelaten, komt de lerende schakel op de lange termijn niet in gevaar. Als er echter onduidelijkheid blijft rondom de maatregelen, kunnen er binnen deze schakel wel hiaten ontstaan.

Uit de inventarisatie uit de enquête en het groepsgesprek blijkt dat voor culturele instellingen tijdens de lockdown het grootste effect van de coronacrisis het niet kunnen uitvoeren van de ***programmering*** is. Dit heeft onder andere als gevolg het ***missen van inkomsten***, ***inspiratie***,

en ***binding met het publiek***, en het ***af moeten zeggen van zzp'ers***. De instellingen zien voor de toekomst als grootste risico's onzekerheid en het ***wegblijven van publiek***, vooral het publiek uit risicogroepen als het gaat om Covid-19. Veel instellingen geven aan bang te zijn programma's te organiseren die telkens moeten worden aangepast of afgezegd door wisselende maatregelen en daardoor inkomsten te missen. In de Mentimeter is dit te zien aan begrippen als 'verrassing', 'geen inkomsten', en 'geen exposities'. Ook geven zij aan dat, als alles open mag, ze niet zeker weten of het publiek hun weg terug weet en durft te vinden naar de instellingen. Door de maatregelen rondom Covid-19 is de schakel 'presenteren' deels stil blijven staan. Hierdoor zien de instellingen nu het risico dat dit invloed heeft op de schakel 'interesseren'.

Bij de instellingen is op de korte termijn over het algemeen geen acute nood. Als in het najaar van 2021 en daarna de coronamaatregelen kunnen worden losgelaten en er meer zekerheid ontstaat, kunnen instellingen de programmering weer oppakken en opbouwen en kunnen zij de band met het publiek weer opbouwen. Mocht de onzekerheid rondom de coronamaatregelen blijven, waardoor programma's telkens moeten worden afgezegd, dan kunnen er voor instellingen wel langetermijnproblemen ontstaan in de ***liquiditeit*** en de ***relatie met het publiek***.

Daarnaast geven kleinere instellingen aan dat zij op de lange termijn graag meer ***samenwerking*** zouden willen zien met de grotere instellingen. Uit gesprekken met het veld komt vaker naar voren dat kleine instellingen een gevoel ervaren dat er een tweedeling bestaat tussen de kleine en de grotere instellingen. De kleine instellingen ervaren bijvoorbeeld het gevoel dat zij niet genoeg worden betrokken. Hierbij gaat het om de beschikbaarheid en mogelijkheid om subsidie aan te vragen, het niet kunnen beschikken over faciliteiten of niet mee kunnen doen aan projecten. Dit is iets om op de (middel)lange termijn stappen in te ondernemen.

Ten slotte blijkt uit het groepsgesprek een sterke behoefte aan ***locaties*** om te werken en te presenteren. Deze behoefte ligt er zowel bij culturele instellingen als bij zzp'ers en makers. Instellingen willen graag terecht kunnen in grote, goedkope locaties die ruim beschikbaar zijn.

Zzp'ers en individuele makers

Uit de enquête blijkt dat het presenteren van hun culturele activiteiten, bijvoorbeeld op podia en in expositieruimtes, maar ook het geven van cursussen en lessen moeilijk of niet mogelijk was voor veel zzp'ers en makers tijdens de lockdown. Dit ***wegvallen van werkzaamheden*** was voor veel van hen de grootste uitdaging. Het ***overstappen naar online*** activiteiten was niet voor iedereen een adequate oplossing. Daarnaast viel de mogelijkheid tot ***netwerken*** weg, wat een groot gemis was. Dat is ook te zien in de Mentimeter aan de woorden 'geen contact met peers', 'weinig contact-uitwisseling' en 'afstand' (afb. 1). Wel is de flexibiliteit van de sector te zien in de tweede afbeelding van de Mentimeter, waaruit blijkt dat organisaties op zoek zijn gegaan naar alternatieve, creatieve oplossingen, nieuwe ideeën en nieuwe netwerken.

Opvallend is dat slechts enkele zzp'ers en makers in de enquête expliciet aangeven dat ***inkomstenverlies*** een zorg is. Bij de groep zzp'ers en makers lijkt de behoefte meer te liggen bij doorgang van projecten en opdrachten dan bij een directe aanvulling van inkomsten.

De grootste zorgen voor de toekomst van zzp'ers en makers liggen bij ***onzekerheid*** rondom de coronamaatregelen. De zzp'ers en makers zijn bang dat zij in de toekomst weer projecten af moeten zeggen vanwege de maatregelen. Daarnaast geeft bijna de helft van de zzp'ers en makers in de enquête aan dat het bereiken van zowel oud als nieuw ***publiek*** na een lange tijd van stilte een uitdaging kan zijn. Net als bij de culturele instellingen stokt bij de zzp'ers en makers de schakel in de cyclus van het 'presenteren', waardoor het risico wordt voorzien dat de schakel 'interesseren' ook zal stokken.

Op de lange termijn blijkt uit de enquête dat zzp'ers en individuele makers graag meer ***samenwerking*** zien binnen het veld. Binnen de sector wordt er nog veel in hokjes gedacht, terwijl veel zzp'ers en makers aangeven interdisciplinair te willen werken. Dit hangt wederom samen met een gevoel dat blijkt uit gesprekken met het veld dat er een scheiding is tussen kleine organisaties en grotere organisaties. Deze behoefte blijkt ook uit de Mentimeter (afb. 2).

Amateurkunstenverenigingen

Om in kaart te brengen wat de impact is van Covid-19 op de amateurkunstensector in Enschede, zijn we in gesprek gegaan met de cultuurcoach, Jacintha Blom en hebben we een enquête uitgestuurd. De activiteiten van veel verenigingen zijn grotendeels stil komen te liggen vanwege de coronamaatregelen. Dit leidt niet per definitie bij elke vereniging tot een financieel tekort omdat ze hierdoor geen grote kosten maken. Echter, ondanks dat veel leden trouw blijven aan de vereniging, leidde dit bij een aantal verenigingen tot ***teruglopende ledenaantallen*** of een verwachting van een terugloop. Dit blijkt ook uit de enquête, en uit de Mentimeter (afb. 1). Verenigingen maken zich zorgen over het behouden en aantrekken van leden als er nog een lockdown zou komen. In het geval van teruglopende ledenaantallen in het hele amateurveld, dreigen er hiaten te ontstaan in de schakel 'leren' van de creatieve cyclus.

Amateurkunstenverenigingen geven aan dat door de beperkte mogelijkheden om samen te komen, het sociale en spontane contact grotendeels is weggevallen. Bij de verenigingen is het ***sociale contact*** bijna net zo belangrijk als – misschien zelfs belangrijker dan – het uitoefenen van de kunst. Toen dit in tijden van lockdown wegviel, viel een groot deel van de essentie van de verenigingen weg. Het gebrek aan repetities leidt, vooral in de podiumkunsten, ook tot een daling in niveau. Hierdoor moet een aantal verenigingen weer op niveau komen om op te kunnen treden. Door het hiaat in de producerende schakel, stokt de presenterende schakel.

Op de lange termijn is er vanuit de amateurkunsten behoefte aan meer toegankelijkheid en ***samenwerking*** tussen de amateurkunsten en professionele instellingen. Voor de verenigingen is het nu vaak lastig om contact te leggen met grotere instellingen en tot samenwerking te komen.

Conclusies

Over het hele veld is de schakel ***presenteren*** binnen de creatieve cyclus voor een groot deel stil komen te staan omdat fysieke ontmoetingen niet of nauwelijks mogelijk waren. De instellingen en zzp'ers/makers zien dat dit kan leiden tot uitdagingen in de schakel ***interesseren***. Dit komt omdat zij zich afvragen of het publiek – vooral publiek uit risicogroepen

– de weg terug kan vinden naar een fysieke cultuurbeleving. In het amateurveld kunnen teruglopende ledenaantallen er op de lange termijn voor zorgen dat er een hiaat ontstaat in de schakel ***leren***. Op de korte termijn schokt in sommige sectoren van het amateurveld de ***presenterende*** schakel omdat de ***producerende*** schakel een lange tijd heeft stilgestaan. Vanwege gebrek aan repetities kan het zijn dat de verenigingen er weer in moeten komen voordat ze weer op niveau zijn voor optreden.

2: Ontwikkelingen in en om Enschede

Het is belangrijk om in beeld te brengen welke acties, projecten en ontwikkelingen hebben plaatsgevonden en de komende periode gaan plaatsvinden in Enschede. Deze context geeft een beeld van waar de behoeften liggen in het veld en in hoeverre er al wordt ingespeeld op deze behoeften. De regelingen die net zijn gesloten, op dit moment openstaan of binnenkort opengaan die in dit rapport worden meegenomen, zijn:

- ***Subsidie versterking maakklimaat kunst en cultuur Overijssel*** (tender). De provincie biedt met de regeling een maximum van € 125.000,- per jaar voor een meerjarig activiteitenprogramma. Het initiatief dat vanuit regio Twente wordt aangedragen is Cross-TIC. Cross-TIC is een interdisciplinair platform ter verbinding van partijen in het culturele veld;
- ***Versterkingsprogramma Cultuur van Provincie Overijssel***. Met deze regeling wil Overijssel een impuls geven aan talentontwikkeling en nieuw cultuuraanbod en bouwen aan een veerkrachtige en toekomstbestendige culturele sector;
- ***Regeling Creatieve Broedplaatsen Twente***.[4] Creatieve broedplaatsen zijn verzamelplekken waar creatieven, ondernemers, kunstenaars, gamers en muzikanten samenkomen of een werkruimte hebben. Met de regeling wil Twente inzetten op een creatief klimaat waardoor creatieven en de creatieve industrie in de regio blijven en worden aangetrokken;
- ***Amateurkunstenregeling gemeente Enschede*** (projectensubsidie en tweejarensubsidie);
- ***Wendbaar en Weerbaar*** (kleinschalig, eenjarig en grootschalig);
- ***Acute noodsteun*** (gesubsidieerde instellingen, niet-gesubsidieerde instellingen, en amateurkunstenverenigingen).

Binnen deze regelingen zijn initiatieven en projecten gehonoreerd die subsidie krijgen om hun activiteiten uit te voeren in Enschede. Hiermee worden er al op verschillende onderdelen impulsen gegeven voor de komende jaren. In de tabel hieronder wordt uiteengezet in hoeverre de verschillende schakels uit de creatieve cyclus worden versterkt met deze regelingen. Op die manier wordt duidelijk op welke punten het veld nog moet worden versterkt.

Leren

De schakel ‘leren’ gaat om het leren van vaardigheden. In deze schakel bevinden zich bijvoorbeeld de amateurkunsten, onderwijs, muziekscholen en kunstcentra.

[4] Gehonoreerde initiatieven: Stichting Tkkrlab, Creative Bastards en Code Rehab, Digital Chef, Studio15, Academie van de verbeelding, Wilminktheater en muziekcentrum, Twenlantis, WARP Technopolis, Outline Music, Crematoria Twente, en Brandstof en Kunsten Techniekwerk. www.twente.com/creatieve-broedplaatsen.

Binnen deze schakel kunnen de muziekscholen en muziekcentra op de korte termijn in de knel komen als er nog een lockdown komt. Zij geven in de enquête aan dat veel educatieprogramma's worden verschoven of afgezegd wanneer deze geen fysieke doorgang kunnen vinden. Het overstappen naar online programma's wordt niet altijd als adequaat ervaren. Binnen de regeling Wendbaar en Weerbaar was er de mogelijkheid om een aanvraag in te dienen voor een (online) educatieprogramma. Binnen de regeling waren vier aanvragen die te maken hadden met cultuureducatie, waarvan er één is gehonoreerd (zie bijlage 6).

Daarnaast zijn er door de coronamaatregelen minder mogelijkheden voor studenten van kunstvakopleidingen om zich te ontwikkelen. Cross-TIC, het initiatief dat wordt aangedragen vanuit de regio Twente voor de regeling Versterking Maakklimaat van de Provincie, zet juist in op het verbinden van culturele instellingen, zzp'ers en makers met studenten van de AKI en Saxion. Nieuwe makers kunnen zich door hun deelname aan Cross-TIC verbreden, verdiepen en hun netwerk uitbouwen. Zodoende kunnen zij aansluiting vinden bij de bestaande culturele infrastructuur.

Binnen de amateurkunsten vallen in deze schakel ook een aantal hiaten, zoals is geconstateerd in het eerste hoofdstuk. Zo dreigt er een terugloop in ledenaantallen. Als organisaties minder leden hebben, kan dit op de lange termijn leiden tot een gat in de lerende schakel. Met de regeling Wendbaar en Weerbaar kleinschalig is het Wilmink Project Orkest voor ondersteuning van amateurkunsten gesubsidieerd. Ook heeft het amateurveld veel steun gehad vanuit de Acute Noodregeling: 102 aanvragen zijn gehonoreerd. Deze steun zorgt er op korte termijn voor dat amateurkunstenverenigingen niet omvallen in tijden van lockdown en weer aan de slag kunnen wanneer mogelijk. Daarnaast opent in 2022 de tweejarige subsidieregeling voor amateurkunsten, waarmee de amateurkunsten op de middellange termijn worden versterkt.

<table>
<tr><th></th><th>Culturele instellingen</th><th>Makers en zzp'ers</th><th>Amateurkunsten-organisaties</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Leren:

Het leren van vaardigheden. Amateurkunsten, onderwijs, muziekscholen, kunstcentra</td><td colspan="2">Door lockdown zijn scholen gesloten. Verschuiven/afzeggen educatieprogramma's. Heeft invloed op muziekscholen en -docenten.

Wendbaar en Weerbaar: mogelijkheid aan te vragen voor een (online) educatieprogramma.</td><td>Terugloop in ledenaantallen.

Wendbaar en Weerbaar eenjarig: Subsidie voor Wilmink Project Orkest voor ondersteuning van amateurs.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Overstappen naar online is lastig.

Wendbaar en Weerbaar: voor (door)ontwikkelen online werkwijzen.</td></tr>
</table>

	Minder mogelijkheid tot talentontwikkeling van studenten aan kunstvakopleidingen door weinig mogelijkheid om te presenteren. **Cross-TIC** zet in op het verbinden van culturele instellingen, makers en zzp'ers aan studenten van de AKI en Saxion. Afgestudeerden worden zo de kans gegeven zich in de regio Twente verder te ontwikkelen.	

Produceren

In de schakel 'produceren' gaat het om het creëren van kunst in de werk- en oefenruimten.

Bij de amateurkunsten is het duidelijk dat de organisaties tijdens de lockdown het fysiek ontmoeten sterk misten. Het samen produceren van een cultureel product is voor amateurkunsten vaak de belangrijkste bezigheid. Omdat mensen tijdens de lockdown niet samen mogen komen, kwam dit stil te staan. Eenzelfde probleem steekt de kop op bij groepen zoals orkesten, koren en theatergroepen. Als zij niet samen kunnen komen, kunnen zij ook niet produceren en daardoor ook niet presenteren. Hier zijn op de korte termijn geen regelingen voor. Ook als er onduidelijkheid blijft rondom maatregelen, is hiervoor geen vangnet voor de organisaties en groepen.

De coronacrisis heeft laten zien dat de schakel 'produceren' en 'presenteren' in het geval van culturele instellingen, zzp'ers en makers heel sterk samenhangen. Op het moment dat kunstenaars niet meer kunnen presenteren aan een publiek, komt vaak de producerende schakel ook stil te staan. Een regeling die hierop inspeelt is Wendbaar en Weerbaar, waarbij wordt gestimuleerd dat instellingen en kunstenaars gaan zoeken naar andere mogelijkheden van presenteren zodat zij hun producten kunnen blijven tonen.

Uit eerdere gesprekken met het veld blijkt dat het versterken van het maakklimaat en het samenwerken in de producerende schakel behoeften zijn voor op de lange termijn. Hier wordt met verschillende regelingen al op ingespeeld. Vanuit de regeling 'Versterking Maakklimaat Kunst en Cultuur' honoreert de Provincie Overijssel de Enschedese initiatieven 'TINC Theater Incubator' van het Wilminktheater en Muziekcentrum, gericht op makers uit de podiumkunsten, en 'Close tot the edge' van Consensus Vocalis, gericht op koorzangers. Cross-TIC, gericht op crossmediaal, begeleidt daarnaast jonge makers en biedt hen de mogelijkheid nieuw werk te maken. Makers die bij Cross-TIC in een productietraject instappen, worden begeleid bij de ontwikkeling van nieuw werk. Hiervoor worden de faciliteiten, ervaringen en kennis van cultuurinstellingen gebruikt, die zich als partner aan Cross-TIC verbonden hebben. Ten slotte wordt via de regeling Creatieve Broedplaatsen ervoor gezorgd dat er verzamelplekken zijn voor creatieven, ondernemers, kunstenaars, gamers en muzikanten om samen te komen of een werkruimte te hebben. De broedplaatsen versterken de producerende schakel voor de groep zzp'ers en makers.

	Culturele instellingen	***Zzp'ers en makers***	***Amateurkunsten-organisaties***
Produceren: Werk- en oefenruimten	Als er geen mogelijkheid is tot presenteren, wordt er vaak ook niet geproduceerd. **Wendbaar en Weerbaar** zorgt ervoor dat er kan worden gezocht naar andere manieren van presenteren zodat instellingen en makers kunnen blijven produceren.		Niet live kunnen ontmoeten waardoor organisaties niet kunnen produceren.
	Groepen (orkesten, koren, theatergroepen, etc.) kunnen niet samenkomen en dus niet produceren.	Individuele makers kunnen wel produceren met coronamaatregelen. Via **Wendbaar en Weerbaar** kunnen zij op zoek naar manieren om te blijven produceren en dit te presenteren.	
	Op de lange termijn is er behoefte aan versterking van het maakklimaat en meer samenwerking. **TINC Theater Incubator, Close to the Edge, Cross-TIC,** en de **Regeling Creatieve Broedplaatsen** spelen hierop in.		

Presenteren

In de schakel 'presenteren' spelen podia, festivals, galeries, bibliotheken, artotheken, musea en de openbare ruimte een belangrijke rol.

Over het hele veld is deze schakel in de lockdown voor een groot deel stil komen te staan of digitaal geworden omdat fysieke ontmoetingen niet of nauwelijks mogelijk waren. Er is dus in de lockdown een hiaat ontstaan in de presenterende schakel. Voor de culturele instellingen is dit deels opgevangen door Wendbaar en Weerbaar eenjarig en grootschalig, waarmee wordt ingezet op het versterken van de instellingen op middellange termijn. Ook is er voor de instellingen het Versterkingsprogramma van de Provincie.

Voor zzp'ers en makers was er voor het versterken van deze schakel op korte termijn de regeling Wendbaar en Weerbaar kleinschalig. Op de middellange termijn kunnen makers zich aansluiten bij het initiatief van Cross-TIC. Via Cross-TIC wordt de verbinding tussen de culturele instellingen en de makers versterkt zodat de makers zich voor een groter publiek kunnen presenteren.

De amateurkunstensector heeft in de lockdown lange tijd niet kunnen repeteren (produceren). Hierdoor waren niet alle verenigingen op vlieghoogte toen ze weer konden presenteren. Dit is een gevolg van de coronacrisis op korte termijn. Op de langere termijn is er vanuit het amateurkunstenveld behoefte aan ruimtes om te presenteren. Uit de enquête en individuele gesprekken blijkt dat er in het veld, vooral vanuit de amateurkunsten, een scheiding wordt gevoeld tussen de amateurkunstensector en de professionele sector. Voor de amateurkunstensector is het soms moeilijk om hier tussen te komen en presentatieplekken te vinden bij professionele instellingen. Met de tweejarensubsidie amateurkunsten kunnen organisaties wel activiteiten opzetten en zich verder ontwikkelen, maar er kan nog worden gekeken hoe de gemeente meer samenwerking tussen amateurkunsten en het professionele veld kan stimuleren.

	Culturele instellingen	***Zzp'ers en makers***	***Amateurkunsten-organisaties***
Presenteren: Podia, festivals, galeries, bibliotheken, artotheken, musea, openbare ruimte	Veel stil komen te liggen of online/hybride gegaan. Maximale bezoekersaantallen. **Wendbaar en weerbaar eenjarig en grootschalig** zet erop in dat instellingen op de middellange termijn ook met maatregelen kunnen presenteren.	Veel stil komen te liggen of online/hybride gegaan. **Wendbaar en weerbaar kleinschalig** zet erop in dat zzp'ers/makers onder maatregelen kunnen presenteren.	Op niveau komen na lockdown. **Acute noodsteun** kan worden ingezet om meer te repeteren.
	Op de middellange termijn versterkt **Cross-TIC** de samenwerking tussen culturele instellingen en makers.		Gebrek aan ruimtes om te presenteren.

Interesseren

Bij de schakel 'interesseren' gaat het om het interesseren door een publiek. Belangrijk daarin zijn draagvlakvorming, marketing, sponsoring en mecenaat.

De culturele instellingen en zzp'ers geven in de enquête en gesprekken aan dat ze zich zorgen maken over hun publieksbereik na een lange sluiting. Op de korte termijn zijn er geen regelingen die hier specifiek op inspelen.

Op de lange termijn verliezen instellingen, zzp'ers en makers en amateurkunstenverenigingen draagvlak als de presenterende schakel door bijvoorbeeld nog een lockdown weer stil komt te staan. Via de regeling Wendbaar en Weerbaar wordt zowel voor de korte als de lange termijn gestimuleerd dat aanvragers nadenken over hybridiseren en andere manieren van het

opbouwen van wendbaarheid en weerbaarheid voor het geval dat er nog een lockdown komt. Op deze manier kan het publiek dan alsnog worden bereikt.

	Culturele instellingen	***Zzp'ers en makers***	***Amateurkunsten-organisaties***
Interesseren: Draagvlakvorming, marketing, sponsoring, mecenaat	Verlies draagvlak als alles weer moet sluiten. Met **Wendbaar en Weerbaar** kunnen organisaties inzetten op het wendbaar en weerbaar maken van hun activiteiten zodat het publiek kan worden bereikt in een eventuele nieuwe lockdown.		
	Zorgen over publieksbereik na lange sluiting.		

Conclusie

Uit de analyse aan de hand van de creatieve cyclus blijkt dat de regelingen die er zijn over het algemeen goed aansluiten op de acute behoeften vanuit het veld. Aanvragers hebben via Wendbaar en Weerbaar aanvragen kunnen indienen om te experimenteren met alternatieve manieren van presenteren tijdens de lockdown.

Op de middellange termijn wordt het initiatief Cross-TIC ontwikkeld, dat ook aansluit op een aantal belangrijke langetermijnbehoeften vanuit het veld, zoals (interdisciplinaire) samenwerking, professionalisering van jonge makers en samenwerking tussen makers en instellingen. Daarnaast wordt er met de regeling Creatieve Broedplaatsen onder andere ingezet op de versterking van het maakklimaat.

De Acute noodsteunregeling beantwoordt op de korte termijn de behoeften vanuit het amateurkunstenveld. De regeling zorgt ervoor dat amateurkunsten kunnen blijven bestaan en na de lockdown weer aan de slag kunnen. Wel mist er in dit veld een kader voor de lange termijn. De tweejarige subsidieregeling amateurkunsten draagt eraan bij dat organisaties zich verder kunnen ontwikkelen, maar niet op de behoefte vanuit het veld om meer aansluiting te vinden met het professionele veld.

3: Evaluatie van de regelingen

In het vorige hoofdstuk is beschreven op welke manier de bestaande regelingen aansluiten op de behoeften vanuit het veld. Daaruit is de conclusie getrokken dat uit de analyse aan de hand van de creatieve cyclus de regelingen Wendbaar en Weerbaar en Acute noodsteun over het algemeen qua doelstellingen goed aansluiten op de behoeften vanuit het veld. In dit hoofdstuk evalueren we deze regelingen om te onderzoeken in hoeverre de regelingen in de praktijk aansluiten op de behoeften. Ook onderzoeken we wat de verbeterpunten zijn binnen de regelingen.

Er zijn verschillende methodes gebruikt om de regelingen te evalueren:

- ***De enquête*** die is uitgezonden naar iedereen die een aanvraag heeft ingediend bij één van de regelingen, en de groep die in gesprek is geweest met de cultuurcoach of de aanjagers Wendbaar en Weerbaar kleinschalig met betrekking tot de regelingen maar geen aanvraag heeft ingediend.
- ***Individuele gesprekken*** met zzp'ers en makers
- ***Gesprekken*** met de cultuurcoach (Jacintha Blom), de aanjagers Wendbaar en Weerbaar kleinschalig (Rob Dieleman en Wiro Kuipers), en de aanjager creatieve broedplaatsen (Collin Vaneker).
- Ervaringen van de adviescommissie via een ***brief*** van de commissie en een ***gesprek*** met Lodi Deiman, secretaris van de commissie.

Wendbaar en Weerbaar kleinschalig

Binnen Wendbaar en Weerbaar tijdvak 1 zijn 28 aanvragen binnengekomen. Hiervan voldeden tien niet aan de technische toets en werden er drie aanvragen uitgeloot. Vijftien aanvragers pitchten hun plan tijdens de pitchbijeenkomst.

De algemene beoordeling van de regeling is gemiddeld een 4,3/10, maar de beoordelingen lopen sterk uiteen van een 0 tot een 9.[5]

Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld?

Zzp'ers en makers

De grootste behoeften voor zzp'ers en makers vallen in de schakel 'presenteren'. Voor zzp'ers en makers is het mogelijk om een aanvraag in te dienen bij Wendbaar en Weerbaar kleinschalig, wat ervoor zorgt dat de schakels 'produceren' en 'presenteren' worden versterkt voor deze groep. De mate waarop de regeling aansluit op de behoeften wordt door deze groep in de enquête beoordeeld met een score van gemiddeld een 7,6,[6] wat laat zien dat de regeling prima aansluit op de behoeften. Een kanttekening daarbij is wel dat het indienen van een aanvraag voor zzp'ers en makers een relatief grote tijdsinvestering is.

[5] Vraag ingevuld door 11 respondenten.
[6] Vraag ingevuld door 8 respondenten.

Culturele instellingen

Net als bij zzp'ers en makers, valt het grootste hiaat voor culturele instellingen in de schakel 'presenteren'. Slechts twee culturele instellingen hebben de beoordeling voor de deelregeling kleinschalig ingevuld, maar deze twee zijn tevreden over de manier waarop de regeling aansluit op de behoeften.

Amateurkunsten

Binnen Wendbaar en Weerbaar kleinschalig zijn alle vier de aanvragen vanuit de amateurkunsten ingeloot. De initiatieven scoorden na de pitches in de ranking bij de laatste vijf, waardoor geen van de aanvragen gehonoreerd werd. De deelnemers waren vertegenwoordigd vanuit verschillende amateurkunstdisciplines. Hieruit kan voorzichtig de conclusie worden getrokken dat dit onderdeel van de regeling niet goed aansluit op het amateurkunstenveld. Op dit moment staat er een tweede tijdvak van de deelregeling open, hieraan nemen weer amateurkunstverenigingen deel. Uit deze ronde moet blijken of dit inderdaad het geval is.

Communicatie

De communicatie rondom de regeling was duidelijk – deze wordt in de enquête beoordeeld met een 7,2/10.[7] Aanvragers zijn op uiteenlopende manieren op de hoogte gekomen van de regeling: de website van de gemeente, cultuurinenschede.nl, sociale media, een tweet van de wethouder, per mail, via ambtenaren en via een periodieke bijeenkomst van Enschedese organisaties.

De duidelijkheid van de regeling wordt beoordeeld met gemiddeld een 6,6/10, maar de beoordelingen lopen sterk uiteen. Zzp'ers en makers en culturele instellingen vinden de regeling over het algemeen duidelijk, maar de amateurkunstenverenigingen vinden dit minder. Een verklaring hiervoor kan zijn dat het niet direct duidelijk is of amateurkunstenverenigingen ook in aanmerking komen voor de regeling.

Vanuit gesprekken komt vaker terug dat de gemeente niet een toegankelijk eerste aanspreekpunt is.

Pitch-event

Het pitch-event is het grootste punt van kritiek binnen de regeling, in het bijzonder de manier van beoordelen op het pitch-event. De partijen uit het veld geven zowel in de enquête als in de individuele gesprekken aan dat het moeilijk en ongemakkelijk is om elkaar te beoordelen. De plannen zijn erg uiteenlopend waardoor het moeilijk is om een goede vergelijking te kunnen maken. Zo geeft Drum- en Marchingband Enschede aan dat het voor hen moeilijk was om een inhoudelijke beoordeling te geven op een plan uit de professionele beeldende kunst omdat dit ver van hun eigen bezigheden ligt. Tevens geeft de cultuurcoach aan dat een gunfactor een rol lijkt te spelen bij het pitch-event, omdat veel partijen elkaar kennen. Daarbij komt ook dat partijen het ongemakkelijk vinden om elkaar te beoordelen omdat er samenwerking plaatsvindt. Als instelling voelt het bijvoorbeeld niet goed om een lage beoordeling te geven aan een maker waarmee ze op korte termijn nog mee samenwerken.

[7] Vraag ingevuld door 13 respondenten.

Stelling in de enquête	Score	Aantal resp.
Ik heb het houden van een pitch op het pitch-event als prettig ervaren.	3,1 / 10	12
Pitchen als aanvulling op het indienen van een aanvraag had meerwaarde voor mij.	3,7 / 10	12
Ik heb de manier van beoordelen op het pitch-event als prettig ervaren.	1,9 / 10	12

Wat wel als positief werd ervaren aan het pitch-event, blijkt uit de individuele gesprekken, is dat partijen uit het culturele veld elkaar ontmoetten. Er wordt aangegeven dat het inspirerend is om elkaars plannen te horen. Ook geeft een deel van de respondenten aan dat ze het goed vinden dat de gemeente een keer iets nieuws probeert met de regelingen.

Aanvraagproces

Het aanvraagproces wordt niet als laagdrempelig ervaren, blijkt zowel uit de enquête als uit de individuele gesprekken. De mate waarin het aanvraag proces als laagdrempelig is ervaren, wordt in de enquête beoordeeld met een score van 5,1/10.[8] Ook in de individuele gesprekken komt naar voren dat het proces niet laagdrempelig was omdat aanvragers boven op het indienen van een schriftelijke aanvraag ook een pitch moesten doen. Tevens werd het als onprettig ervaren dat aanvragers moeite steken in het schrijven van de aanvraag, terwijl hier inhoudelijk niet naar wordt gekeken.

De begeleiding bij de regeling wordt over het algemeen wel als prettig ervaren, dit krijgt in de enquête een gemiddelde score van 6,8/10.[9]

Ondersteuning door aanjagers

Ter ondersteuning bij het doen van een aanvraag heeft de gemeente twee aanjagers aangesteld: Rob Dieleman en Wiro Kuipers. Deze ondersteuning werd als zeer prettig ervaren, al is hier niet door alle aanvragers gebruik van gemaakt. In de toekomst kan er meer worden ingezet op het bieden van de ondersteuning zodat aanvragers er daadwerkelijk gebruik van gaan maken.

Verbeterpunten

De belangrijkste verbeterpunten hebben betrekking tot de beoordeling op het pitch-event. De verantwoordelijkheid van het elkaar beoordelen wordt over het algemeen niet als prettig ervaren. Een verbeterpunt zou zijn om (een deel van) deze verantwoordelijkheid weg te halen. Daarnaast kan er gekeken worden of ofwel het proces laagdrempeliger gemaakt kan worden, ofwel dat er iets gedaan wordt met de schriftelijke aanvragen. De tijdsinvestering voor het

[8] Vraag ingevuld door 13 respondenten.
[9] Vraag ingevuld door 13 respondenten.

bedrag wordt ervaren als niet in verhouding. Met betrekking tot de ondersteuning kan er meer worden gedaan zodat aanvragers daadwerkelijk van de ondersteuning gebruik maken. Ten slotte kan er worden gekeken naar mogelijkheden om de regeling beter aan te laten sluiten op de behoeften vanuit het amateurkunstenveld.

Wendbaar en Weerbaar eenjarig en grootschalig

Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld?

De regeling sloot prima aan op de behoeften van de culturele instellingen uit het veld (zie tabel). Vanuit de enquête bleek wel dat zzp'ers en individuele makers het niet allemaal eens waren over het feit dat een relatief groot gedeelte van de middelen binnen de regeling Wendbaar en Weerbaar naar de deelregelingen eenjarig en grootschalig gingen. Aan de andere kant gaf een aantal zzp'ers en makers wel aan het belangrijk te vinden dat er juist geïnvesteerd wordt in de grotere instellingen omdat zij er ook voor zorgen dat de makers zich kunnen presenteren. Binnen de deelregelingen eenjarig en grootschalig is ingebouwd dat instellingen samen moeten werken met zzp'ers zodat de schakel 'presenteren' zowel voor instellingen als voor zzp'ers wordt versterkt. Dit wordt over het algemeen als iets goeds ervaren.

Stelling in de enquête	Score eenjarig (2 respondenten)	Score grootschalig (4 respondenten)
Ik heb deze regeling over het algemeen als prettig ervaren.	8,5 / 10	6,6 / 10
De regeling sloot aan bij de behoeften van de instelling.	8,5 / 10	6,0 / 10

Communicatie

De communicatie rondom de deelregelingen wordt als prima ervaren – deze wordt in de enquête beoordeeld met een 7,6.[10]

De communicatie rondom de uitslag van de regeling kon volgens de adviescommissie beter. Uiteindelijk is er een persbericht naar buiten gebracht, maar er mag meer gecommuniceerd worden over de uitslag van de regeling omdat dit laat zien wat er daadwerkelijk met het geld wordt gedaan.

Adviescommissie

De zes respondenten in de enquête die een aanvraag hebben ingediend binnen eenjarig of grootschalig geven aan het zeer prettig te vinden een advies te krijgen van een adviescommissie. De helft geeft aan dat dit advies hen goed heeft geholpen met het verder ontwikkelen van hun plannen.

[10] Vraag beantwoord door 6 respondenten; eenjarig en grootschalig samengepakt.

De adviescommissie zelf vindt de keuze die gemaakt is om met twee commissies te werken - éénjarig en grootschalig – zeer prettig. De beoordeling en toetsing van de aanvragen ging goed, de commissie heeft waardering voor de initiatieven waarvoor is aangevraagd. Echter had de commissie graag gehad dat de check vooraf beter was uitgevoerd. Voorafgaand aan de vergaderingen vond een check plaats waarin wordt getoetst of de aanvraag in aanmerking komt voor de regeling. Deze check is niet zorgvuldig uitgevoerd, waardoor aanvragen die überhaupt niet in aanmerking kwamen (omdat ze bijvoorbeeld geen culturele instelling zijn of omdat er geen cofinanciering is) toch bij de commissie terecht kwamen. Dit heeft tot extra, onnodig, werk geleid.

Binnen de regeling was het in de eerste instantie niet mogelijk om meerdere aanvragen in te dienen. Uiteindelijk is dit uit coulance wel toegelaten, wat achteraf niet ideaal bleek. Er kon namelijk maar één aanvraag per aanvrager gehonoreerd worden, waarbij de aanvrager zelf aan kon geven welke aanvraag hun prioriteit had. Dit zorgde ervoor dat rangschikkingen van de commissie onverhoopt konden veranderen. Zo scoorde de aanvraag die bij het Wilminktheater prioriteit had laag, terwijl de andere aanvraag vanuit hen juist hoog scoorde. Het was in deze situatie beter geweest als de gemeente hier tussentijds flexibel op in kon spelen.

De commissie bestond ten slotte uit leden met verschillende achtergronden, wat door de commissie zelf als prettig werd ervaren.

Aanvraagproces

Het aanvraagproces van de deelregelingen wordt beoordeeld met gemiddeld een 6,1.[11] Dit komt voornamelijk omdat Negometrix, het programma dat wordt gebruikt voor het aanvragen, wordt ervaren als achterhaald en ongebruiksvriendelijk.

Verbeterpunten

De verbeterpunten liggen in het interne proces van beoordeling. De technische check moet beter en er moet worden gekeken of het handig is dat één organisatie meerdere aanvragen kan indienen. Daarnaast geeft de commissie aan dat de mogelijkheid tot coaching weinig wordt gebruikt. Er zou geïnventariseerd kunnen worden of er behoefte is naar trainingen over hoe je een aanvraag schrijft. Ook moet er volgens de commissie meer worden ingezet op de verbinding met sociaal domein. Deze aanvragen die verbinding hebben met sociaal domein scoorden relatief laag. De commissie adviseert om te kijken naar mogelijkheden om de verschillende talen die het sociale en het culturele domein spreken meer samen te brengen.

Acute Noodsteun voor Amateurkunsten

Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld?

Binnen de Acute Noodregeling Amateurkunstenregeling zijn 102 aanvragen binnengekomen en gehonoreerd. De aanvrager kon € 1.000 aanvragen. Hoewel er budget over is – er was budget beschikbaar voor 150 verenigingen – laat het grote aantal aanvragen zien dat de regeling goed aansluit op de behoeften vanuit het veld. De cultuurcoach geeft aan dat deze regeling in financieel opzicht voor veel verenigingen niet per sé als acute nood – de financiële schade leek bij veel verenigingen mee te vallen. De cultuurcoach schat echter in dat wanneer

[11] Vraag ingevuld door 6 respondenten; eenjarig en grootschalig samengepakt.

er weer meer kan, de verenigingen het geld goed kunnen gebruiken om weer op te starten en elkaar weer te ontmoeten.

Uit de enquête blijkt dat de aanvragers over het algemeen zeer tevreden zijn over de regeling: de regeling krijgt gemiddeld een 8,3/10.[12]

Communicatie
Ondanks dat er een verandering was in de communicatie, is de communicatie rondom de regeling als prima ervaren. In eerste instantie stond op de website dat verenigingen een betaalde artistiek leider en een officiële status moesten hebben om in aanmerking te komen voor de regeling. Dit is echter later veranderd. Door sterke communicatie vanuit de gemeente en de cultuurcoach heeft dit echter niet tot veel verwarring gezorgd.

Ondersteuning van cultuurcoach
Voor amateurkunstenverenigingen is steun bij het aanvragen van subsidie erg prettig omdat zij hier niet allemaal mee bekend zijn. De cultuurcoach heeft de verenigingen ondersteund bij het aanvraagproces. Uit de enquête blijkt dat dit sterk gewaardeerd wordt, de cultuurcoach ontvangt een beoordeling van gemiddeld een 9,0/10. Tevens hebben 22 van de 26 amateurkunstenverenigingen die de enquête hebben ingevuld ondersteuning gehad van de cultuurcoach.

Verbeterpunten
De grootste verbeterpunten liggen bij de communicatie en de oproep. In de oproep werd niet meteen duidelijk welke organisaties in aanmerking kwamen, vooral omdat dit naderhand is gewijzigd. Een regeling kan in de praktijk anders uitpakken dan vooraf is bedacht. Doordat een regeling wordt vastgesteld door de raad is het niet mogelijk om hier tussentijds flexibel op in te spelen en zaken te corrigeren.

Daarnaast waren er veel verschillende regelingen vanuit andere instanties voor acute nood waardoor het overzicht soms werd verloren. Dit laat zien dat de gemeente helder moet zijn in de communicatie zodat snel duidelijk wordt voor een organisatie of deze in aanmerking komt.

Acute Nood voor gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde instellingen

Sluit de regeling aan op de behoeften vanuit het veld?
Binnen de regelingen Acute Noodsteun voor instellingen zijn zes aanvragen binnengekomen waarvan er vijf zijn gehonoreerd. Binnen de regeling is budget over, waaruit de conclusie kan worden getrokken dat deze regeling niet direct inspeelt op een groot hiaat. Daarbij moet wel vermeld worden dat de partijen die noodsteun aan hebben gevraagd, dit wel een zeer prettige regeling was. De regeling wordt in de enquête beoordeeld met een 8,7/10.[13] Van de drie respondenten die acute noodsteun hebben aangevraagd, geven er twee aan nog eens acute noodsteun verwachten nodig te hebben en één geeft aan dit nog niet te weten.

[12] Vraag ingevuld door 26 respondenten.
[13] Vraag ingevuld door 3 respondenten.

Verbeterpunten
Vanuit de enquête worden geen verbeterpunten genoemd. De regeling wordt als prettig ervaren omdat aanvragen relatief gemakkelijk gaat.

Ervaringen team Cultuur, Evenementen en Citymarketing

Binnen de gemeente is het team Cultuur, Evenementen en Citymarketing betrokken geweest bij het ontwikkelen en het uitvoeren van de regelingen. Daarbij is gebruik gemaakt van een externe adviescommissie, een flexibele schil, aanjagers en de cultuurcoach. Tijdens deze evaluatie zijn er veel gesprekken gevoerd met het veld. Het inzetten van de nieuwe instrumenten en de gesprekken met het veld hebben geleidt tot nieuwe inzichten en leerpunten voor de toekomst.

Het experimenteren met de verschillende regelingen en nieuwe instrumenten is belangrijk omdat daardoor ervaring op wordt gedaan met wat wel en niet werkt voor het veld. De ervaringen zullen een belangrijke basis leggen voor het schrijven van de nieuwe cultuurnota.

Een van de nieuwe instrumenten was het werken met een externe adviescommissie. Een externe blik waarbij ruimte wordt genomen om de aanvraag te beoordelen op kwaliteit en inhoud voegt veel toe aan het beoordelingsproces. De gemeente krijgt hierdoor meer een beeld van wat er speelt in het culturele veld, en de aanvragers krijgen inhoudelijk advies vanuit een breed perspectief. Het begeleiden van een commissie vraagt kennis en expertise. Dat is iets dat binnen de organisatie opgebouwd moet worden.

Om piekmomenten rondom de regeling op te vangen, is er gewerkt met een flexibele schil. De flexibele schil bestond uit extra krachten die tijdelijk bijsprongen bij het uitvoeren van de regelingen. Voor de flexibele schil is een trainingsprogramma ontwikkeld van twee weken, om ze klaar te stomen om subsidies af te handelen. In de praktijk bleek dat, ondanks de training, in de uitvoering veel beroep werd gedaan op vaste krachten. Voor de toekomst kunnen de leerervaringen van de flexibele schil gebruikt worden om te kijken wat de beste manier is om piekmomenten in het werk op te vangen.

Werken met aanjagers en een cultuurcoach in het proces is ook belangrijk gebleken voor het bereiken van de aanvragers. Zij maken, zoals ook uit de enquête blijkt, het aanvraagproces meer laagdrempelig en geven de gemeente een meer toegankelijk gezicht. Aandachtspunt hierbij is dat er een duidelijke scheiding blijft tussen de inhoudelijke advisering op een idee/plan en de technische check in relatie tot de verordening. Dit laatste is een taak die bij de gemeente ligt.

Aandachtspunt is flexibiliteit in het wijzigen van regelingen. Bij het opstellen van een regeling wordt geprobeerd om met alles rekening te houden. In de praktijk blijkt dat er toch zaken zijn die beter anders in de regeling opgenomen hadden kunnen worden. Dit was het geval rondom de deelregeling Acute nood Amateurkunst en de deelregeling Kleinschalige projecten tot 10.000 euro. Om dat de bevoegdheid voor het wijzigen van een regeling op dit moment bij de raad ligt, is het in de praktijk moeilijk om hierop in te spelen.

Conclusie

De regelingen Wendbaar en Weerbaar en Acute Nood hadden als doelen:

- het opheffen van acute nood, door de culturele instellingen te ondersteunen in het geval van een liquiditeitstekort;
- het ondersteunen van amateurkunstverenigingen en het behoud van artistieke vakkrachten in de vorm van een bijdrage in de kosten voor de artistieke leiding;
- het financieren van projecten gericht op het vergroten van de wendbaar- en weerbaarheid van culturele instellingen, amateurkunstverenigingen en zelfstandigen zonder personeel.

De eerste twee doelen lijken over het algemeen te zijn behaald: de liquiditeit van de grote instellingen ziet er vooralsnog prima uit en de amateurkunstenverenigingen zijn erg tevreden over de acute noodsteun. Het derde doel is deels behaald. Vooral culturele instellingen kunnen via de regeling hun wendbaarheid en weerbaarheid vergroten. Een aantal zzp'ers en individuele makers ook, al geven zij aan dat de regeling kleinschalig een grote tijdsinvestering vergt. De amateurkunstenverenigingen zijn in het eerste tijdvak niet gehonoreerd en hebben de regeling Wendbaar en Weerbaar niet kunnen gebruiken om hun wendbaarheid en weerbaarheid te vergroten.

4: Landelijke ontwikkelingen

In dit hoofdstuk beschrijven we regelingen van landelijke instanties en andere gemeenten die tot stand zijn gekomen om de negatieve gevolgen van Covid-19 te verhelpen en om de sector wendbaarder en weerbaarder te maken. Deze selectie van '*best practices*' is belangrijk omdat deze ter inspiratie kunnen dienen voor welke stappen gezet kunnen worden op de korte, middellange en lange termijn door gemeente Enschede.

Landelijke regelingen

Vanuit het Rijk is er een aantal regelingen waar makers, zzp'ers en instellingen voor in aanmerking kunnen komen. Hieronder valt de TOZO, een regeling voor zzp'ers. Ook hebben de Rijkscultuurfondsen, Cultuur + Ondernemen, Kickstart Cultuurfonds en Leesoffensief verschillende regelingen om de sector te steunen. In bijlage 4 zijn deze regelingen uiteengezet en toegelicht.

11 van de 45 respondenten in de enquête geeft aan landelijke steun te hebben ontvangen. Dit gaat om: TOZO, NOW, TVL, en steun vanuit Provincie Overijssel, Ministerie van OCW, Prins Bernhard Cultuurfonds en het Rabobankfonds.

Regelingen andere overheden en fondsen

De verschillende gemeenten in Nederland hebben de Covid-19 Rijksmiddelen op diverse manieren ingezet. Het is interessant om te inventariseren welke regelingen goed werkten en welke niet zodat kan worden gekeken welke regelingen eventueel kunnen worden ingezet door de gemeente Enschede. De regelingen van andere overheden en fondsen uit de inventarisatie (zie bijlage 5) zijn onder te verdelen in vier categorieën die elk een verschillend doel hebben, namelijk: directe financiering; het verschaffen van presentatieplekken; het delen van informatie; en het creëren van een werkomgeving.

Directe financiering

Een gemeente kan ervoor kiezen om directe financiering uit te zetten voor het produceren van culturele producten in de vorm van een ***projectsubsidie*** of ***structurele subsidie***, of in het geval van ***noodsteun*** voor het voortbestaan van de organisatie. Afhankelijke van de regeling zorgt deze steun voor een versterking van de lerende, producerende en presenterende schakel in de creatieve cyclus.

Het aanvragen voor projectsubsidie gaat vaak via een ***tenderprocedure***. Een voorbeeld hiervan is de regeling Wendbaar en Weerbaar, waarbij aanvragers een aanvraag indienen en een externe commissie hierover oordeelt. Bij deze regelingen gaat het vaak om grotere bedragen en kan zorgvuldig worden afgewogen welke projecten wel of geen subsidie ontvangen.

Een ander voorbeeld van directe financiering is het ***snelloket***. Een snelloket zorgt ervoor dat aanvragers op korte termijn snel kunnen worden geholpen. Gemeente Groningen en het Amsterdams Fonds voor de Kunsten (AFK) hebben een snelloket opgezet voor makers waarbij

ze voor een klein project een bedrag konden aanvragen tot maximaal €5.000.[14] Ook het Fonds Podiumkunsten (FPK) heeft een succesvol snelloket opgezet, namelijk de regeling ***Balkonscènes***. Makers(groepen) konden met die regeling snel maximaal €7.500 aanvragen voor kleinschalige live-uitvoeringen in de openbare ruimte.[15]

Om aanvraagprocedures sneller en toegankelijker te maken, kan worden gekozen voor de methode van een ***(video)pitch***. Aanvragers dienen dan in plaats van of in aanvulling op een (korte) aanvraag een pitch in, waarop zij worden beoordeeld. Het Cultuur Innovatiefonds van Provincie Utrecht heeft hiermee gewerkt. Aan de hand van een videopitch van 3 minuten konden creatieve makers een innovatief idee presenteren, waarmee zij een specifiek vraagstuk aan gaan pakken. Indien de pitch geselecteerd werd, kreeg de aanvrager begeleiding bij het verdere uitwerken en de uitvoering van het plan.[16]

Presentatieplekken

Een gemeente kan investeren in het verschaffen van presentatieplekken voor kunstenaars zodat kunstenaars hun werk kunnen blijven vertonen. Deze investering zorgt voor een versterking van de presenterende schakel in de creatieve cyclus. Een voorbeeld hiervan is het project 'lucht' van de gemeente Groningen. Kunstenaars konden via die regeling een bedrag van €2.000 aanvragen om hun nieuwe kunstprojecten af te drukken op A-0 posterformaat en te presenteren op ***billboards in de stad***. Zodoende bleef het Groningse publiek op de hoogte van de lokale ontwikkelingen en kregen de kunstenaars een podium aangeboden.

Ook kan er worden ingezet op het faciliteren van ***grotere, ruimere presentatieruimtes*** zodat de anderhalvemeterregel kan worden nageleefd en toch de maximale publieksinkomsten kunnen worden verdiend. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Zwolle met de 'Regeling Zaalhuur'.[17]

Delen van informatie

Het is ook een optie om informatie te delen en te verspreiden onder makers en organisaties. Dit kan op verschillende manieren. Het delen van informatie kan meerdere schakels in de creatieve cyclus versterken, afhankelijk van de manier waarop informatie wordt gedeeld. Dit kan bijvoorbeeld via een ***nieuwsbrief*** waarin relevante informatie over regelingen en andere initiatieven staat. Ook een ***aanjager*** kan een belangrijke rol spelen in het verspreiden van informatie en het samenbrengen van partijen.

In Nijmegen kunnen zzp'ers via de 'Deelregeling scholing en ontwikkeling' maximaal €2.000 aanvragen voor een project, training, cursus, activiteit of een andere vorm van ***professionalisering*** zoals het aantrekken van een fondsenwerver om zich artistiek en inhoudelijk te ontwikkelen. Het doel van de regeling is het geven van een impuls aan de werkpraktijk in tijden van corona en erna. De gemeente Overijssel heeft een vergelijkbare

---

[14] Gemeente Groningen, 'Raadsvoorstel: Sociaal Steunpakket Cultuur', 4-5; Cor Wijn en Bastiaan Vinkenburg (Berenschot), *Corona, cultuur en gemeenten. Informatiegids over gemeentelijke coronasteun aan de lokale culturele infrastructuur* (februari 2021) 25.
[15] Fonds Podiumkunsten, 'Balkonscènes', https://fondspodiumkunsten.nl/nl/subsidies/maken_en_produceren/balkonscnes/.
[16] Hoe het werkt — Cultuur Innovatiefonds
[17] Gemeente Zwolle (2021). *Beslisnota voor de raad: Inzet extra Rijksmiddelen voor Zwolse cultuursector t.b.v. financieel schade Covid-19*.

regeling Subsidie Ondersteuning Starterhubs, waarin zij de professionalisering van de bestaande ondersteuningsstructuur versterken door samenwerking te verbeteren en te richten op netwerkvorming, kennisdeling, informatievoorziening en bijeenkomsten.[18]

Het ministerie van OCW heeft ***innovatielabs*** in het leven geroepen met als doel de sector de kans te geven te experimenteren met nieuwe werkwijzen en verdienmodellen om zo de sector op lange termijn wendbaar en weerbaar te maken. Een kwartiermaker gaat in gesprek met makers en instellingen, waarna een commissie drie tot zes innovatielabs selecteert. Het gezamenlijk leren, het verbinden en het delen van kennis van en over projecten staat hierin centraal.[19]

De Raad voor Cultuur adviseert de minister in het rapport *Onderweg naar overmorgen* meer te investeren in het ***gidsen van publiek*** naar nieuwe (online) plaatsen van digitaal cultuuraanbod. Het is nodig goed werkzame platforms te ontwikkelen waarmee het culturele aanbod gepresenteerd kan worden.[20]

Creëren van werkomgeving

Een andere mogelijkheid is het creëren van een werkomgeving voor makers en zzp'ers die door Covid-19 minder of geen werk hebben. Afhankelijk van de vorm wordt hiermee de producerende of de interesserende schakel in de creatieve cyclus versterkt.

Een voorbeeld is een ***matchingsregeling*** met het bedrijfsleven. Door Provincie Groningen werden Noord-Nederlandse MKB's gestimuleerd om met creatieve ondernemers in Groningen samen te werken door middel van het inzetten van Creatieve Vouchers. Als een bedrijf een creatieve ondernemer inschakelde om creatieve vernieuwingen te ontwikkelen binnen een bedrijf, kon middels de voucher 50% van het honorarium worden vergoed met een maximum van €5.000. Kwartiermakers werden ingeschakeld om een match tot stand te laten komen.[21]

Een gemeente kan er ook voor kiezen om zelf ***tijdelijke opdrachten*** aan lokale zzp'ers te verstrekken die passen binnen de gemeentelijke doelstellingen. Gemeente Groningen heeft bijvoorbeeld opdrachten in het leven geroepen voor het creëren van (tijdelijke) kunst in de openbare ruimte (street art, poëzie).

Een vergelijkbaar initiatief van gemeente Groningen is de regeling waarbij creatieve zzp'ers door de gemeente worden ingehuurd om mee te denken over complexe gemeentelijke vraagstukken. In deze functie fungeren zij als '***probleemoplossers***' die innovatieve oplossingen genereren, bijvoorbeeld voor hergebruik van afvalstromen.

Ook kan worden ingezet op een '***trickle-down***' effect, waarbij culturele instellingen subsidie ontvangen om projecten te organiseren waarbij zij zzp'ers en makers inhuren. Een nadeel van deze optie is dat het niet zeker is of de middelen dan de zzp'ers daadwerkelijk bereiken.

---

[18] https://www.overijssel.nl/loket/subsidie/regionale-economie/ondersteuning-startershubs/
[19] https://www.innovatielabs.org/
[20] Raad voor Cultuur, 'Onderweg naar overmorgen' (november 2020), 3.
[21] Creatieve Vouchers Groningen | Stichting Kunst & Cultuur (kunstencultuur.nl)

Conclusies

Om de nieuwe middelen goed in te kunnen zetten, zijn de inventarisatie en analyse in dit rapport van groot belang. Een coronacrisis zet de zaken op scherp en laat goed zien waar de behoeften liggen in het veld. In dit rapport hebben we een inventarisatie gedaan van de effecten van Covid-19 op het veld. Dit laat zien waar op de korte termijn de hiaten en behoeften vallen, maar ook waar onderliggende uitdagingen liggen die op de (middel)lange termijn vragen voor beleidskeuzes. Naast de inventarisatie hebben we onderzocht welke ontwikkelingen in en om Enschede er spelen om in kaart te brengen op welke behoeften al wordt ingespeeld en welke er dan nog open blijven staan. Ook hebben we een evaluatie van de tijdelijke regeling Ondersteuning culturele sector negatieve gevolgen Covid-19 gedaan om te kijken in hoeverre de regeling aansluit op de behoeften vanuit het veld en wat de verbeterpunten zijn binnen de regelingen. Ten slotte hebben we in kaart gebracht welke regelingen er in andere overheidsinstanties worden ingezet om de sector te steunen. Deze '*best practices'* kunnen dienen ter inspiratie voor het ontwikkelen van nieuwe instrumenten om in te spelen op de behoeften die er liggen in het veld.

Door het rapport heen zijn telkens korte conclusies getrokken per hoofdstuk. Alle resultaten en conclusies overzien, komt er een aantal thema's naar boven uit deze evaluatie:

- ***Amateurkunsten tegenover professioneel*** Vanuit het amateurkunstenveld bestaat de behoefte om meer meegenomen te worden in het professionele veld. Nu is er een scheiding voelbaar tussen de twee velden. Dit is bijvoorbeeld te zien in de uitslag van het pitch-event, waarin de aanvragen van de amateurkunsten onderaan belandden. Er is de wens om meer samen te werken.
- ***Publiek*** Veel culturele instellingen en makers zijn bezorgd dat potentieel publiek de weg naar het culturele aanbod in de toekomst niet meer terug kan vinden en daardoor wegblijft. Zij maken zich zorgen over zowel het bereiken van oud publiek als nieuwe doelgroepen, vanwege de kans op aanhoudende coronamaatregelen en de hybridisatie van de sector.
- ***Groot tegenover klein*** Uit gesprekken met het veld komt vaker naar voren dat kleine instellingen en makers een gevoel ervaren dat er een tweedeling bestaat tussen de kleine en de grote organisaties. De kleine instellingen en makers ervaren bijvoorbeeld het gevoel dat zij niet genoeg worden betrokken. Hierbij gaat het om de beschikbaarheid en mogelijkheid om subsidie aan te vragen, het niet kunnen beschikken over faciliteiten of niet mee kunnen doen aan projecten. Hier wordt op ingespeeld met het initiatief Cross-TIC, dat zich richt op de verbinding tussen makers en instellingen, maar dit is ook iets om op de (middel)lange termijn stappen in te ondernemen.
- ***Hokjesdenken*** Vanuit het veld wordt zowel in de enquête als in het groepsgesprek aangegeven dat er nog veel in hokjes wordt gedacht. Makers en instellingen hebben vaak een vaste kring of een eigen sector waarmee ze samenwerken, maar stappen niet altijd daarbuiten. Met onder andere de regelingen voor Creatieve broedplaatsen

en het initiatief Cross-TIC wordt interdisciplinaire samenwerking gestimuleerd, maar hier kan in de toekomst meer op worden ingezet.

- ***Locaties*** Het gehele veld spreekt de behoefte uit voor meer, grotere en ruimer beschikbare ruimtes om te produceren en te presenteren. Dit geldt voor zowel amateurverenigingen, beeldende kunstenaars, als makers. Het gaat daarbij vooral om laagdrempelige goedkope ruimtes die structureel beschikbaar zijn. Hierbij valt op dat wanneer mogelijkheden zich voordoen zoals de ruimtes binnen de Challenge Driehoek, hier beperkt gebruik van wordt gemaakt. Wat hiervan de reden is, is nog onduidelijk.
- ***Structurele steun*** Uit de evaluatie blijkt dat er behoefte is aan meer structurele programmasubsidie voor de inhoud, zodat er meer zekerheid ontstaat. De coronacrisis heeft deze behoefte nog eens aangescherpt. Hierbij wordt aangegeven dat dit extra belangrijk is voor de (door)ontwikkeling van het middenveld, jonge makers en kleine initiatieven. Daar zijn op dit moment alleen projectsubsidies voor beschikbaar.
- ***Vertrouwen tegenover controle*** Een behoefte die daarmee samenhangt is de behoefte aan meer vertrouwen vanuit de gemeente in het veld. Organisaties en makers geven aan meer laagdrempelige regelingen te willen met minder eisen en criteria. In andere woorden: het veld vraagt om meer vertrouwen van de gemeente, terwijl de gemeente gericht is op controle. Aanvragen moeten aan een bepaald niveau voldoen, de plannen moeten aansluiten op de doelen van de gemeente, en de aanvraag moet aan verschillende eisen voldoen. Deze spanning tussen vertrouwen en controle wordt landelijk ook gevoeld. Het subsidiebestel wordt steeds fijnmaziger, bureaucratischer, en regels en criteria stapelen zich op. Tijdschrift Boekman pleit ervoor dat de overheid minder aanstuurt op details, maar dat instellingen meer vrijheid krijgen om zelf keuzes te maken met subsidies die perspectief bieden op de langere termijn.[22] Deze argumentatie wordt door het veld in Enschede onderschreven.
- ***Directe financiering tegenover ondersteuning en kennisoverdracht*** Uit de enquête en de individuele gesprekken blijkt dat aanvragers zeer tevreden zijn over de steun van de cultuurcoach en de aanjagers Wendbaar en weerbaar kleinschalig. Uit de enquête kwam tevens de suggestie om een cultuurcoach aan te stellen voor zzp'ers en makers, aangezien de huidige cultuurcoach zich vooral richt op de amateurkunsten. Wanneer wij echter in gesprek gingen met het veld in een groepsgesprek, blijkt toch dat het veld de voorkeur uitspreekt naar directe financiering via regelingen, in tegenstelling tot een vorm van ondersteuning waarin het delen van informatie centraal staat (aanjager, cultuurcoach, nieuwsbrief, etc.). Hierin is een tegenstrijdigheid te zien.
- ***Adviescommissie*** Binnen de deelregelingen eenjarig en grootschalig van Wendbaar en Weerbaar is gewerkt met een adviescommissie. Uit de evaluatie blijkt dat aanvragers het een goede zaak vinden dat er een commissie is die beslist over de plannen. De partijen die gehonoreerd zijn geven eerder aan dat het advies van de commissie hen heeft geholpen dan de partijen die niet zijn gehonoreerd.
- ***Experimenteren met instrumenten*** Aanvragers binnen de regelingen waarderen dat de gemeente experimenteert met nieuwe instrumenten zoals het pitch-event binnen de deelregeling Wendbaar en weerbaar kleinschalig. De pitchavond zoals deze is ingevuld blijkt echter niet goed aan te sluiten op de wensen vanuit het veld. De manier van

[22] Jack van der Leden, 'Ontstaan en ontwikkeling culturele basisinfrastructuur: functies en subsidiecriteria.' *Boekman Extra*, jrg. 25, 2021.

beoordelen wordt als ongemakkelijk gezien en de tijdsinvestering om een aanvraag in te dienen is groot. Daarnaast is het de vraag of de regeling genoeg aansluit op het amateurkunstenveld. Een pluspunt van het pitch-event is de netwerkfunctie. De aanvragers putten enthousiasme en inspiratie uit het zien van elkaars plannen.

- ***Maakklimaat*** De vraag kan worden gesteld of het veld klaar is voor een sterke inzet op het maakklimaat. Er komen bijv. weinig aanvragen vanuit jonge makers van ArtEZ bij de gemeente, maar ook bij landelijke fondsen binnen. Er lijkt een disconnectie te zitten tussen de studenten van de ArtEZ in Enschede en de overheden. Er moet eerst met deze toekomstige makers in gesprek worden gegaan en worden onderzocht waarom zij de relatie met overheden niet opzoeken.
- ***Communicatie*** Uit het groepsgesprek kan de conclusie worden getrokken dat niet iedereen bekend is met de regelingen die er zijn vanuit de gemeente voor cultuur. Ook uit de enquête komt naar voren dat aanvragers soms door de bomen het bos niet meer zien. Er liggen verbeterpunten in de zichtbaarheid en vindbaarheid van regelingen en de communicatie over wie voor welke regeling in aanmerking komt.
- ***Aansluiting regelingen*** Over het algemeen sluiten de regelingen Wendbaar en Weerbaar en Acute Nood goed aan op de acute behoeften van het veld. Culturele instellingen en makers hebben via de regeling Wendbaar en Weerbaar onder andere kunnen experimenteren met nieuwe vormen van het maken van kunst en het bereiken van publiek. Het amateurkunstenveld is op korte termijn goed geholpen met de regeling voor Acute Nood.

Een belangrijke conclusie die kan worden getrokken is dat er veel verschillende geluiden zijn vanuit het veld. Deze geluiden moeten gehoord worden en zorgvuldig worden afgewogen voordat er wordt besloten over inzet van nieuwe middelen. De volgende stap is om op basis van deze conclusies met het veld in gesprek te gaan over de instrumenten die op korte termijn en/of langere termijn ingezet kunnen worden om het culturele veld verder te versterken. Hierbij heeft de positie van (jonge) makers en de beschikbaarheid van ruimtes prioriteit.

Bronnen

Berenschot (2021). *Corona, cultuur en gemeente. Informatiegids over gemeentelijke coronasteun aan de lokale culturele infrastructuur*.

Cultuur Innovatiefonds (2021). 'Hoe het werkt', Hoe het werkt — Cultuur Innovatiefonds. Geraadpleegd 16 augustus 2021.

Fonds Podiumkunsten (2021). 'Balkonscènes', Balkonscènes (fondspodiumkunsten.nl). Geraadpleegd 16 augustus 2021.

Gemeente Groningen (2020). *Raadsvoorstel: Sociaal Steunpakket Cultuur*.

Gemeente Zwolle (2021). *Beslisnota voor de raad: Inzet extra Rijksmiddelen voor Zwolse cultuursector t.b.v. financieel schade Covid-19*.

Leden, Jack van der, (2021) 'Ontstaan en ontwikkeling culturele basisinfrastructuur: functies en subsidiecriteria.' *Boekman Extra*, jrg. 25.

Ministerie van OCW (2021). Innovatielabs, www.innovatielabs.org/. Geraadpleegd 16 augustus 2021.

Provincie Overijssel (2021). 'Subsidie Ondersteuning Starterhubs', www.overijssel.nl/loket/subsidie/regionale-economie/ondersteuning-startershubs/. Geraadpleegd 16 augustus 2021.

Raad voor Cultuur (2020). *Onderweg naar overmorgen*.

Stichting Kunst & Cultuur (2021). 'Creatieve Vouchers Groningen', www.kunstencultuur.nl/kunstbeoefening/creatieve-industrie/creatieve-vouchers- groningen. Geraadpleegd 16 augustus 2021.

Twente Board (2021). 'Creatieve Broedplaatsen Twente', www.twente.com/creatieve-broedplaatsen.
Geraadpleegd 16 augustus 2021.

Bijlage 1

Enquête evaluatie Wendbaar en Weerbaar, Acute noodsteun en Amateurkunstenregeling

Inleiding

In 2020 en 2021 heeft de gemeente Enschede in totaal ruim 3 miljoen euro ontvangen vanuit het Rijk om de negatieve effecten van Covid-19 op de lokale culturele infrastructuur te compenseren. Door de gemeente zijn deze middelen onder andere ingezet binnen een tijdelijke subsidieregeling compensatie Covid-19. Deze regeling bestond uit een aantal hoofdstukken, namelijk: Acute nood; Amateurkunst; Wendbaar en Weerbaar kleinschalig (pitch procedure); Wendbaar en Weerbaar eenjarig en grootschalig (beoordeling door adviescommissie).

Via deze enquête horen we graag van u hoe u (een van) de regelingen heeft ervaren. Deze ervaringen en leerpunten worden meegenomen in het proces dat wordt gestart om te komen tot een nieuwe cultuurnota. Daarnaast kan op basis van deze evaluatie worden bepaald hoe de culturele sector nog verder versterkt kan worden.

Het invullen van deze enquête duurt ongeveer 10 minuten. De enquête bestaat uit drie onderdelen:

1. Inventarisatie over de effecten van Covid-19 op uw organisatie;
2. De evaluatie van de regelingen;
3. Geboden ondersteuning bij de aanvraag van de regeling(en).

Het werkelijk aantal vragen dat u krijgt hangt af van de antwoorden die u invult.

Inventarisatievragen

Vanuit welke rol vult u deze enquête in?

- Zzp’er/individuele maker
- Culturele instelling
- Amateurkunstvereniging
- Anders, namelijk … (zou kunnen bij de acute nood)

Wat zijn uw hoofdactiviteiten? [meerdere antwoorden mogelijk]

- Theater/muziektheater/musical
- Muziek en zang
- Dans
- Film en/of fotografie
- Literatuur
- Beeldende kunst

- E-culture/creative technology
- Urban
- Cultuureducatie
- Anders, namelijk… [open antwoord]

Wat waren de belangrijkste effecten van de coronacrisis voor u/uw instelling/uw vereniging in de periode maart 2020 tot en met juni 2021?

[Open antwoord]

Wat ziet u als grootste risico's/uitdagingen waar u met betrekking tot de coronacrisis het komende halfjaar nog tegenaan kunt lopen?

[Open antwoord]

Evaluatie van de regelingen

Graag horen wij over uw ervaringen m.b.t. de regelingen die zijn ingezet door gemeente Enschede.

Heeft u gebruik gemaakt van de regeling voor amateurkunsten?

- Ja
  - Ik heb de amateurkunstenregeling als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal niet mee eens]
  - Kunt u verbeterpunten noemen voor de regeling? [open antwoord]
- Nee, omdat ik geen amateurkunstenvereniging ben
- Nee, omdat andere reden… [Open antwoord]

Heeft u gebruik gemaakt van acute noodsteun van de gemeente Enschede?

- Nee, ik was niet bekend met de regeling voor acute noodsteun
- Nee, dat was niet nodig in mijn situatie
- Nee, omdat …..[open antwoord]
- Ja, ik heb acute noodsteun aangevraagd
  - Ik heb deze regeling als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
  - Verwacht u deze regeling in de toekomst nog eens nodig te hebben?
    - Ja
    - Nee
    - Weet ik niet
  - Heeft u verbeterpunten voor deze regeling? [open antwoord]

Heeft u een aanvraag ingediend voor de regeling Wendbaar & Weerbaar kleinschalig, eenjarig of grootschalig van Gemeente Enschede?

- Nee, ik was niet bekend met de regeling Wendbaar & Weerbaar
- Nee, omdat ....[open antwoord]
- Ja, namelijk Wendbaar en Weerbaar Kleinschalig

    - Op welke manier bent u op de hoogte gekomen van het bestaan van deze regeling?
        - Website van de gemeente
        - Website Cultuur in Enschede
        - Huis aan Huis
        - Sociale media
        - Anders, namelijk... [open antwoord]
    - Ik heb deze regeling over het algemeen als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - De regeling sloot aan bij mijn behoeften [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik vond de regeling duidelijk [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik vond de communicatie op de website rondom de regeling duidelijk [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik heb het houden van een pitch op het pitch-event al prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Pitchen als aanvulling op het indienen van een aanvraag had meerwaarde voor mij [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik heb de manier van beoordelen op het pitch-event als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik heb het aanvraagproces voor deze regeling als laagdrempelig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik heb de begeleiding bij deze regeling als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Kunt u verbeterpunten noemen voor de regeling? [open antwoord]
- Ja, namelijk Wendbaar en Weerbaar Eenjarig
    - Ik heb deze regeling over het algemeen als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - De regeling sloot aan bij mijn behoeften [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik vind het goed dat een externe adviescommissie een inhoudelijk oordeel gaf over de plannen [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Het advies van de adviescommissie helpt mij bij de verdere ontwikkeling van mijn plannen [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - De communicatie rondom de regeling was duidelijk [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik heb het aanvraagproces van deze regeling als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Kunt u verbeterpunten noemen voor de regeling? [open antwoord]
- Ja, namelijk Wendbaar en Weerbaar Grootschalig
    - Ik heb deze regeling over het algemeen als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - De regeling sloot aan bij mijn behoeften [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]

    - Ik vind het goed dat een externe adviescommissie een inhoudelijk oordeel gaf over de plannen [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Het advies van de adviescommissie helpt mij bij de verdere ontwikkeling van mijn plannen [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - De communicatie rondom de regeling was duidelijk [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Ik heb het aanvraagproces van deze regeling als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Kunt u verbeterpunten noemen voor de regeling? [open antwoord]

Heeft u steun aangevraagd bij andere overheden, fondsen of partijen dan bij de gemeente? (denk aan TOZO, TVL, NOW, e.d.)

- Nee
- Ja, namelijk... [open antwoord]

Geboden ondersteuning bij de aanvraag van de regeling

Heeft u bij uw aanvraag voor de regeling gebruik gemaakt van de ondersteuning van de cultuurcoach (Jacintha Blom)?

- Ja
    - Ik heb de ondersteuning van de cultuurcoach als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Welke verbeterpunten zijn er? [open antwoord]
- Nee, ik ben niet bekend met de cultuurcoach
- Nee, omdat… [open antwoord]

Heeft u bij uw aanvraag gebruik gemaakt van de ondersteuning van de aanjager Creatieve Broedplaatsen (Collin Vaneker)?

- Ja
    - Ik heb de ondersteuning van de aanjager Creatieve Broedplaatsen als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Welke verbeterpunten zijn er? [open antwoord]
- Ik ben niet bekend met de aanjager Creatieve Broedplaatsen
- Nee, omdat… [open antwoord]

Heeft u bij uw aanvraag gebruik gemaakt van de ondersteuning van Rob Dieleman (aanjager regeling Wendbaar en Weerbaar kleinschalig)?

- Ja
    - Ik heb de ondersteuning van Rob Dieleman als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Welke verbeterpunten zijn er? [open antwoord]
- Ik ben niet bekend met de aanjager
- Nee, omdat… [open antwoord]

Heeft u bij uw aanvraag gebruik gemaakt van de ondersteuning van Wiro Kuipers (aanjager regeling Wendbaar en Weerbaar kleinschalig)?

- Ja
    - Ik heb de ondersteuning van Wiro Kuipers als prettig ervaren [helemaal mee eens/neutraal/helemaal mee oneens]
    - Welke verbeterpunten zijn er? [open antwoord]
- Ik ben niet bekend met de aanjager
- Nee, omdat… [open antwoord]

Afsluiting

Wat is er naar uw mening nodig om de culturele sector in Enschede te versterken?

[Open antwoord]

Heeft u verder nog opmerkingen met betrekking tot deze regelingen rond coronasteun?

[Open antwoord]

Begin september wordt door de gemeente Enschede een groepsbijeenkomst georganiseerd. In deze bijeenkomst inventariseren wij graag waar de behoeftes liggen voor het culturele veld in de toekomst. Heeft u interesse in het bijwonen van deze bijeenkomst? Vul dan hieronder uw mailadres in en ontvang spoedig een save the date:NB: uw mailadres wordt enkel gebruikt voor de uitnodiging van het groepsgesprek.

[Optie om mailadres achter te laten]

Bedankt voor het invullen van deze enquête en de genomen moeite. De door u verstrekte informatie is erg waardevol voor ons.

Bijlage 2

Gesprekslijn individuele gesprekken

In 2020 en 2021 heeft de gemeente Enschede in totaal ruim 3 miljoen euro ontvangen vanuit het Rijk om de negatieve effecten van Covid-19 op de lokale culturele infrastructuur te compenseren.

Via dit gesprek horen we graag van u hoe u (een van) de regelingen heeft ervaren. Deze ervaringen en leerpunten worden meegenomen in het proces dat wordt gestart om te komen tot een nieuwe cultuurnota. Daarnaast kan op basis van deze evaluatie worden bepaald hoe de culturele sector nog verder versterkt kan worden.

Hoe kijkt u terug op de afgelopen periode?

In hoeverre sloot de regeling aan bij uw/jullie wensen/behoeften en noden?

Hoe heeft u het advies van de adviescommissie en/of de pitch ervaren?

Hoe is de communicatie omtrent de regeling ervaren?

Hoe heeft u het aanvraagproces ervaren?

Hoe is de geboden ondersteuning ervaren?

Heeft u nog overige verbeterpunten en/of suggesties?

Hoe ziet u voor uzelf/de organisatie de komende 2 jaar tegemoet? (waar meent u tegenaan te lopen; waar zal u behoefte aan hebben).

Heeft u nog overige opmerkingen?

Bijlage 3

Overzicht liquiditeit en stand van algemene reserve grote subsidie-instellingen, april 2021

(- = negatief, + = positief)

Naam instelling	Liquiditeit prognose	Alg. reserve eind 2022	Verwacht resultaat	Corona regeling(en)
WME	Ruim voldoende	€ 1.430.098	2020: - € 719.316 2021: - € 1.128.971 2022: - € 498.313	€ 2.178.703
Museumfabriek	Negatief maar excl. Bijdrage gemeente	- € 166.341	2020: - € 151.434 2021: - € 294.000 2022: € 20.000	€ 225.000 vanuit gemeente
Bibliotheek	Ruim voldoende	€ 195.000	2020: - € 120.000 2021: € 0 2022: - € 1.000	n.v.t.
Kaliber*	Ruim voldoende	€ 195.000	2020: - € 153.000 2021: - € 154.000 2022: - € 100.000	n.v.t.
Concordia	Ruim voldoende	€ 158.000	2020: - € 85.000 2021: - € 167.000 2022: - € 75.000	€ 320.000
Tetem	Krap (vooralsnog in control)	€ 326.000	2020: - € 141.154 2021: - € 116.169 2022: € 10.000	€ 286.000
Metropool*	Ruim voldoende	€ 890.000	2020: - € 469.000 2021: - € 559.000 2022: - € 19.000	€ 1.790.983

** let op, bij zowel Metropool als Kaliber betreft dit het concern brede resultaat dus gezamenlijk met andere gemeenten*

Bijlage 4

Landelijke regelingen Covid-19

TOZO	Creatieve zzp'ers kunnen gebruik maken van de TOZO-regeling; deze steunmaatregel volstaat echter niet om de zzp'ers genoeg te ondersteunen. Door verschillende Nederlandse gemeenten zijn initiatieven in het leven geroepen om de ontvangen Rijksmiddelen die bestemd zijn voor de lokale culturele sector, te gebruiken om creatieve zzp'ers en makers extra te ondersteunen.
Rijkscultuur-fondsen	Via de zes rijkscultuurfondsen worden regelingen voor werkbudgetten, (jonge) makers en 'experiment', met een bedrag van €16,25 miljoen voortgezet
Cultuur + Ondernemen	€ 3 miljoen wordt beschikbaar gesteld voor leenfaciliteiten, aangezien aan leningen een grote behoefte is nu de sector weer open gaat
Kickstart Cultuurfonds	€ 3,5 miljoen aanvullende steun wordt aan het Kickstart Cultuurfonds overgedragen (een privaat initiatief van de BankGiro Loterijk, het VSBfonds, het Prins Bernhard Cultuurfonds en de VandenEnde Foundation). Dit fonds heeft als doel de culturele sector bij te staan bij veranderingen als gevolg van de coronamaatregelen
Leesoffensief	Er wordt € 2,25 miljoen ingezet om tegemoet te komen aan de hoge vraag naar e-books en de online bibliotheek het Leesoffensief te ondersteunen.[23]

[23] Ingrid van Engelshoven, 'Vierde specifieke steunpakket culturele en creatieve sector voor derde kwartaal 2021 (7 juni 2021).

Bijlage 5

Steunmaatregelen andere overheden en fondsen

Maatregel steun (zzp'ers)	Gemeente
Investeren in culturele instellingen (*trickle-down*)	*Groningen*, ***Zwolle***
Coulance-maatregelen voor culturele instellingen	*Den Haag, Wageningen*
Snelloket kleine culturele projecten	*Amsterdam,* ***Provincie Utrecht, Groningen, Zwolle***
Pitch-events	*Enschede,* ***Provincie Utrecht***
Platforms ter informatieoverdracht; overbrengen *best practices* (voor het bereiken van een publiek, verwerven van fondsen en het creëren van een digitale en hybride praktijk en productdifferentiatie	*Groningen, Rijk (Innovatielabs),* ***Provincie Utrecht, Zwolle***
Faciliteren van (oefen)ruimtes en podia voor zzp'ers en jong talent	*Fonds Podiumkunsten (Balkonscenes),* ***Provincie Utrecht, Groningen (lucht), Zwolle***
Subsidies voor (bij)scholing/cursussen in het cultureel veld	*Nijmegen, Rijk (Werktuig-PPO),* ***Provincie Utrecht***
Matchregeling tussen MKB en zzp'ers (door bv. Vouchers) of Culturele makers onderling	*Groningen, Nijmegen*
Gemeente verstrekt (kunst)opdrachten	*Groningen*
Gemeente neemt zzp'ers in dienst voor maatschappelijke vraagstukken	*Groningen*
Het gidsen van publiek naar nieuwe (online) plaatsen van digitaal cultuuraanbod	***Raad van Cultuur***
Hulp om ruimtes en faciliteiten aan te passen aan de 1,5 metersamenleving zodat cultuurevenementen corona-proof kunnen plaatsvinden	*Kickstart Cultuurfonds,* ***Groningen (Der Aa-theater)***
Instellingen stimuleren vrijwilligers te vervangen door betaalde werknemers	***Utrecht***

(***Vet*** betekent dat deze maatregelen in evaluatierapporten wordt aanbevolen)

Bijlage 6

Verdeling van de Rijksmiddelen Wendbaar en Weerbaar per sector

	Kleinschalig	Eenjarig	Grootschalig	**Totaal gehonoreerd**	Kleinschalig	Eenjarig	Grootschalig	**Totaal niet gehonoreerd**
	Gehonoreerd				**Niet gehonoreerd**			
Theater		1	1	**2**		1	2	**3**
Educatie	1			**1**			3	**3**
Beeldend	1			**1**			1	**1**
Muziek	2	3	2	**7**	3		1	**4**
Muziektheater				**0**	1			**1**
Literatuur	1			**1**				**0**
Bovensectoraal	1		1	**2**	2	1	1	**4**
Interdisciplinair theater/film	1			**1**		1	1	**2**
Interdisciplinair beeldend/theater/dans	1			**1**				**0**
Interdisciplinair audiovisueel/techniek/ architectuur		1		**1**				**0**
Interdisciplinair populair (film, games, muziek, digital media, etc.)			1	**1**		1		**1**
Dans				**0**				**0**
Film				**0**				**0**